

Så gjorde Orbán barndomsvännen till mångmiljardär

Ungerns premiärminister Viktor Orbán är känd för sina utspel mot flyktingar och EU. Men hans korrupta styre har också berikat honom själv, hans barndomsvänner och en lojal samhällselit. I byn där den fotbollstokige ledaren växte upp har han byggt en gigantisk arena på sin egen bakgård och en fullt fungerande hobbytåglinje – finansierad med EU-medel.

Fotbollsarenan Pancho kan vid ett första ögonkast se ut som ett gigantiskt rymdskepp, som har skickats till Jorden för att ockupera den mänskliga civilisationen. Eller som en slags kolossal röksvamp. Den mjukt fyrkantiga byggnaden med ett svart, välvt tak ser helt felplacerad ut, där den tornar upp sig mitt i en sömnig liten by ute på den ungerska landsbygden.

Byn heter Felcsút och ligger 45 kilometer väster om Budapest. Felcsút har 1800 invånare. Fotbollsarenan Pancho har plats för 3800 åskådare. Hela byn har kommit att domineras av Panchos uppenbarelse och det närmast berörda bostadshuset ligger bara 50 meter framför. Det är ett vitt, gulligt litet hus med små fönsterluckor och en överdimensionerad ungersk flagga som hänger från väggen. I det här huset bor Viktor Orbán när han är på besök i hemtrakterna.

Den ungerske premiärministern föddes här ute på vischan för 55 år sedan. Familjen bodde först i grannbyn Alcsútdoboz och flyttade hit till Felcsút när Viktor Orbán var tio år. Orbán växte upp i ett fattigt, konservativt hem där barnen uppfostrades till att vara tuffa för att klara sig i den hårda världen. Hans föräldrar bor kvar här i byn.

Idag är Orbán föremål för en stor internationell bevakning på grund av hans konflikt med EU, hans auktoritära styre av Ungern sedan 2010 och hans högerradikala och invandringsfientliga politik. Han har blivit en ledande representant för det euroskeptiska och högerpopulistiska lägret i Europa. Orbán får oftast uppmärksamhet på grund av de ovanstående faktorerna. Men Felcsút är en nyckel för att förstå hur en megalomani och extrem korruption också ligger till grund för Orbáns styre, bakom den ideologiska mask som Kent Ekeröth och många andra högerradikaler har blivit så imponerade av.

Orbán lät uppföra den jättestora Panchoarenan på sin egen bakgård i hembyn, eftersom han älskar fotboll. Officiellt var inte det Orbán själv som stod för arenabygget, som blev klart 2014, utan det gjorde den fotbollsakademi han tidigare låtit grunda i byn. Arenan blev den då dyraste i hela Ungern, med en prislapp på 130 miljoner kronor. Men bygget finansierades främst med statliga medel, genom att Orbáns parti drev igenom en lagändring som gjorde att lojala privata företag kunde omdirigera delar av sin skatt till arenan. Istället för att dessa pengar gick till att hjälpa utsatta ungerska medborgare.

Fem minuters gångväg från fotbollsarenan ligger det idag även en liten tågstation, i utkanten av Felcsút. Jag kommer dit precis i tid för avgång. Ett orangefärgat litet lok börjar puffa

framåt och drar med sig tre gröna passagerarvagnar från det förra sekelskiftet, på ett gammaldags smalspårigt järnvägsspår.

– Om du köper en första klass-biljett för 3000 forint får du sitta på lädersäten. Då ingår även kaffe och te i priset, säger en ung kvinnlig konduktör som kommer fram till mig.

Jag väljer en andra klass-biljett för 1000 forint, motsvarande 32 kronor, och får sitta på en träbänk istället.

Det gamla tåget går från Felcsút till grannbyn Alcsútdoboz. Resan är bara sex kilometer men tar fyrtyo minuter. Det går snabbare att cykla till Alcsútdoboz. Tåglinjen var öppen fram till 1970-talet när Orbán var barn, men stängdes ner på grund av att linjen hade för få passagerare. 2016 lät Orbán öppna upp linjen igen, genom att restaurera järnvägsspåret och köpa in och restaurera både lok och gamla vagnar. Två miljoner euro, merparten av prislappen, bekostades med EU-medel. Man argumenterade att flera tusen människor i lokalbefolkningen skulle utnyttja tåglinjen som passagerare.

2017 var tåglinjen föremål för en granskning av EU:s budgetkommitté, som kritiserade projektet för att uppskattningarna om att tåglinjens betydelse för transporten i lokalområdet uppenbarligen varit grovt överskattade.

Den kvinnliga konduktörer kommer själv från området kring Felcsút. Hon svarar undflyende när jag frågar vad hon och andra i lokalbefolkningen tänker om tåget, som oppositionen kallat både ett nostalgiprojekt och en personlig leksak, för premiärminister Orbán.

– Lokalbefolkningen tar inte tåget. Det är väl i så fall om någon skola skulle få för sig att boka in en resa, som en utflykt med eleverna.

Däremot kommer det gått om ungrare från andra håll i landet för att åka med den korta tågsträckan. Den här dagen är det åtminstone ett fyrtyotal resenärer med på turen jag åker med, trots att det är i slutet av september och det har blivit kallt och ruskigt ute. Konduktören säger att det var helt galet många resenärer under förra sommaren, så många att hon hade svårt att ta sig fram i vagnarna för att sälja biljetter. Den här sommaren har det lugnat ner sig lite.

– Men fortfarande kommer det gott om folk, som kan åker långa sträckor för att resa med det här tåget. Från ställen som kan ligga 3-4 timmar bort. Jag förstår bara inte vad de ska titta på här i övrigt. Det finns ingenting annat att göra i Felcsút, än att titta på fotbollsarenan, säger konduktören.

I min vagn sitter det en mormor som klivit på i Felcsút med sina två barnbarn. Hon kommer från Budapest och har rest hit med ett enda syfte.

– Vi ska så klart titta på fotbollsarenan. Jag vet faktiskt inte om det finns något annat att göra. Vi kanske ska titta på naturen.

Efter sex kilometer är jag framme i Alcsútdoboz. Där tar mig bort till huvudvägen som leder genom den lilla byn och letar upp Mészáros Pub & Pizzeria. Restaurangen är ren och fin. Den vegetariska pizzan smakar utsökt.

Mészáros Pub & Pizzeria ägs av Lőrinc Mészáros, en affärsman som också kommer från den här trakten och som gick i samma skola i Felcsút som Orbán. Mészáros är en före detta gasrörsinstallatör vars personliga förmögenhet uppgick till bara 300 000 kronor, så sent som

år 2006. Men genom deras gemensamma kärlek till fotboll hade Mészáros stött på Orbán igen. 2007 gjorde Orbán honom till ordförande för den nyöppnade fotbollsakademien i Felcsút. Sedan fick Mészáros byggfirma i uppdrag att konstruera den stora Panchoarenan. Under åren sedan dess har Mészáros vunnit en lång rad offentliga upphandlingar, där hans olika firmor fått i uppdrag att ta sig an stora statliga infrastrukturprojekt. Allt som oftast har dessa projekt finansierats med EU-medel. Många gånger har Mészáros saknat konkurrenter i upphandlingarna.

Idag beräknas den före detta gasrörsinstallatören vara Ungerns näst rikaste man, till stor del tack vare EU-medlen. Han har köpt upp en rad andra firmor och hans koncern omfattar idag över 200 företag. Mészáros har även fortsatt att vara fotbollsakademins ordförande. Fram till april 2018 var han även Felcsúts borgmästare. Och Ungerns näst rikaste man har alltså också satt sitt eget namn på sin pub och pizzeria, i grannbyn.

– Ja, han är involverad i den här verksamheten, säger en av servitörerna.

Mer vill han inte säga. Jag är långt ifrån den första journalisten som kommit hit för att fiska efter information, och säger servitören för mycket riskerar hen naturligtvis att förlora jobbet.

Viktor Orbáns namn står aldrig med på någon lista över de mest förmögna personerna i Ungern. Själv vill Orbán framstå som en folkets man, och han kvitterar årligen officiellt bara ut den lön han har rätt till som premiärminister. Men de flesta seriösa beredare menar att Orbán använder sig av ekonomiska bulvaner för att dölja hur det egentligen är han själv som berikat sig på byggen av både infrastruktur och av personliga hobbyprojekt. Mészáros är också en bulvan, eller *stróman* som det heter på ungerska. Han har inte plötsligt blivit ohyggligt rik för att han är ett ekonomiskt snille, utan för att hans vän från samma by är premiärminister och har möjliggjort korruptionen.

Jag kontaktar András Pethő som är chefredaktör för den undersökande journalistsajten Direkt36. Tidigare var han vice chefredaktör för Ungerns största nyhetswebbportal Origo, innan regeringen lyckades ta över det ekonomiska ägandet och politisera sajten. András Pethő understryker att Ungern alltid har haft problem med korruption, så var det även under den vänsterliberala regeringen innan Orbán.

– Men vad som är annorlunda nu är att korruptionen är mycket mer centraliserad och organiserad. Under vänsterliberalerna fanns det flera olika maktcentra som tävlade med varandra. Nu finns det bara ett handfull människor i toppen och alla står mycket nära Orbán. De kollar på fotboll tillsammans, de åker på vandringsturer tillsammans.

Om man följer pengarna så syns det tydligt att Mészáros och andra bulvaner har tagit över företag och expanderat på marknader som är strategiska för Orbán. Premiärministern har själv varit tydlig med att det är ett viktigt politiskt mål för hans regering, och ”det ungerska folket” i allmänhet, att regeringen får en majoritetskontroll i fyra sektorer: mediesektorn, bank- och investeringssektorn, energisektorn och handelssektorn.

– Tittar du på Mészáros investeringar så ser du att det är de här industrierna han rört sig in i. Det är strategiskt och handlar om att om du vill kontrollera ett helt land, så räcker det inte att kontrollera politiken. Du måste även kontrollera ekonomin, säger András Pethő.

Det något bisarra är att Orbán och hans bulvaner inte försöker dölja hur de får ett allt större grepp om den ungerska ekonomin, och berikar sig själva, på beskostnad av en fungerande fri

marknad. Och hur samma medel går till att bygga en lång rad andra fotbollsarenor i Ungern och andra projekt, som till synes ligger kretsen runt Orbán varmt om hjärtat.

Anledningen till detta kan ske så transparent är dels att Orbán inte fruktar några repressalier från det långsamt arbetande EU, även när EU-medel missbrukas och berikar en elit. Det kan också bero på att stödet till Orbán ändå varit intakt, i de tre senaste valen, tack vare regeringens stora propagandamaskin.

– Men det finns också ett argument bland vissa regeringsanhängare, om att vi måste skapa en ”ungersk elit”. Eftersom man inte vill att utländska företag ska dominera i Ungern, säger András Pethő.

Kanske är det sådana tankegångar som möjliggjort varför Orbáns fotbollsarena och nostalgiska tåglinje bara är avskydda av hälften av den ungerska befolkningen – de som tillhör oppositionen. De ungrare som stödjer Orbán har tvärtom förvandlat premiärministerns hemby till en turistattraktion, eftersom det tycker det är bra att en inhemsk elit bildas. Av samma anledning kan en före detta gasrörsinstallatör sätta sitt eget namn på sin pizzeria, trots att han gjort sig ett namn och blivit landets näst rikaste man, tack vare korrupcion och missbruk av både statliga medel och EU-medel.

Joakim Medin